

הגיליון מוקדש לעילוי-נשמתו של מורי-חמי, אשר אהב את התורה בכל ליבו, נפשו ומאודו, הרב יוסף ב"ר אברהם ז"ל. ת. נ. צ. ב. ה.

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת נח

תשפ"ז

גיליון מס'

807

התפוח לא נפל

מאוד קל לזהות מהם תכונות ומעשי הילדים

אלה תולדות נח. שעיקר תולדותיהם של צדיקים-מעשים טובים (רש"י בתחילת פרשת נח)

הדברים עדיין אומרים דרשני: אם "תולדות" האדם הוא ילדיו שהותיר אחריו (ראה בתחילת פרשת תולדות), הכיצד "מעשים טובים" שלו-לא של ילדיו - הם "תולדותיו"?

□□□

דומה שהתשובה פשוטה:

דרך הוא בעולם שהבן 'מעתיק' את הנהגות אביו, במודע או שלא. לא-בכדי אמרה הגמרא כי אסור לו לאדם להבטיח לבנו דבר-מה ולא לקיים, לא בגלל 'מדבר שקר-תרחק' אלא מפני שהבן עשוי ללמוד ממנו לדבר שקר. 'דוגמא אישית' משפיעה המון על הדור הצעיר שעוקב ומעתיק. כל הזמן.

ה'דוגמא אישית' של האב מלווה אותו, את הילד, לא רק בימי הת"ת, אלא למעשה בכל משעולי חייו. 'דמות דיוקנו של אביו' נראית לו - יותר מדויק עומדת למול עיניו - היכן שהוא פוסע, גם אם גר בפריפריה. זו המציאות.

אין לכם מושג כמה ה'דמות דיוקנו של אביו' מלווה אותנו במהלך החיים, גם בגיל שלכאורה רחוק מאוד מ'גיל החיקוי'.

□□□

ישנן 'מסורות' שעוברות מאב לבן בלי אומר ובלי דברים. אין צורך בהם. מרן המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל ניסח זאת, כידוע: "הגביע שעולה על גדותיו...". זהו החינוך האמיתי במילה אחת.

מכירני ביהודי, נשוי ואב למספר ילדים, שמקפיד על קריאת 'שנים מקרא ואחד תרגום', חוק ולא יעבור. אין סיכוי-פשוט

‘דמות דיוקנו של אב’
מלווה אותנו בכל משעולי
חינוך, לא תאמינו
עד כמה

אין סיכוי-שהוא עובר שבת בלי קריאת הפרשה 'שנים מקרא'. לא משנה אם תהיה זו 'שבת חתן' או לא משנה מה-על חובה זו לא יפסח ויהי-מה.

הכיצד?

כי הוא ראה את אביו מקפיד על זה, בעקביות-ברזל, והמראה הזה מלווה אותו עד היום הזה. כך הוא דרכו של עולם, והדוגמאות הן רבות מספור. כולנו הרי מכירים אותן.

□□□

על כן, כדי לראות מי-הם הילדים של הצדיקים, אין צורך להביט בהם כלל; די להביט במעשיו הטובים של האבא ולדעת כי הבנים אימצו את אותם מעשים טובים (ולא, אין מדובר כמובן בתכונות, החיוביות והשליליות גם יחד, שעוברות בירושה, מדובר על המעשים אותם הבנים יעתיקו מאביהם).

אם רצית לראות "תולדות" האדם - הלא הם בניו ממשיכי דרכו בעולם - אל תטרח הרבה. די שתביט ב'מעשיו הטובים' שלו, כדי להבין כיצד נוהגים בניו.

א. י. פ.

חומשים-מצוות כתיבת ס"ת?

עם התחלת פרשיות התורה, יש מקום להאיר הארה מופלאה לטובת לומדי התורה ואוהביה.

אחד המקורות הידועים למצוות 'כתיבת ספר-תורה' הנזכרת בפרשת וילך היא הגמרא במסכת מנחות (ל, א) וזה לשונה: "אמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב: הלוקח ספר-תורה מן השוק כחוטף מצוה מן השוק. כתבו - מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני. אמר רב ששת אם הגיה אפי' אות אחת - מעלה עליו כאילו כתבו".

ויש להבין את דברי רב ששת: הן אם עיקר המצווה הינה ה'כתיבה', כיצד אם כן בהגהת אות אחת של הספר, והכשרתו לקריאה, ניתן לקיים מצוות 'כתיבת ספר תורה' על הספר כולו. (ואמנם זכורני שמצאנו כעין זאת במלאכות שבת שכתביה שיוצרת משפט וכדומה הופכת את זה לחשיבות של 'מלאכת כותב'. ואינני זוכר הפרטים כרגע).

ונראה לחדד זאת לאור דברי הרא"ש על אתר שלימד כי כיום עיקר המצווה הינה לכתוב חמשה חומשי תורה, ומשנה, וגמרא ופירושיהם, ולא ימכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אישה (וכן נפסק בשולחן-ערוך 'ורה דעה' סימן ר"ע סעיף ב'. ראה שם). והטעם ששונה זמנם מזמנינו, כתב הטור בשם הרא"ש שבזמן דורות ראשונים היו כותבים ספר תורה ולומדים בו, אבל בזמנינו שכותבים ספר תורה ומניחים אותו בבית הכנסת לקרות ברבים, מצוות עשה על כל ישראל לכתוב חמשה חומשי תורה, ומשנה, וגמרא ופירושיהם להגות בהם. דעת הבית יוסף (שם) שאכן עיקר המצווה היא לכתוב ספר תורה גם היום, אמנם יש מצווה שהיא בכלל מצוות כתיבת ספר תורה והיא כתיבת חומשים, גמרות וכדומה.

ונראה להסביר שורש העניין (ואולי אנחנו נותנים מעין 'טעמא דקרא') שהתורה הדגישה מפורשות כי השורש למצוות כתיבת ספר תורה הוא '... ולמדה את בני ישראל, שימה בפיהם'. כלומר: העניין הוא שיהיה ביד האדם ס"ת בו יוכל להגות. ולכן סבור הרא"ש שכיום שנתרבו החומשים-הרי שניתן לקיים את 'ולמדה, שימה בפיהם'. גם בהם.

לאור זאת ניתן לבאר גם את עניין ההגהת אות אחת שנחשבת לכתיבת ס"ת שלם: בהיות והגהת הספר מכשירה אותו ומאפשרת ללמוד בו (ס"ת לא מוגה - לא כשר לקריאה)-הרי שעצם הכשרת סה"ת לקריאה וללימוד, היא כל עניין קיום המצווה של הכתיבה, ולכן נחשבת ככתיבה שלמה. והבן כי הוא נפלא.

"נצטון בצידו"

הישיבה 'כתיבת-נח' - זווית אחרת

הגאון רבי מרדכי טולידאנו שליט"א
אב"ד ירושלים

ישנה גמרא מעניינת-מאוד שקשורה ל'כתיבת-נח', עליה אנחנו קוראים בפרשתנו.

הגמרא (זבחים ק"ג) מתארת כמה סגנונות של החיים בתיבה: ראם הים אדיר-הגודל הכניס רק "ראשו לתיבה" ואילו על עוג מלך הבשן נאמר ש"נצטון בצדי התיבה".

מה זה בא ללמדנו?

אני זוכר שכאשר למדתי, כנער צעיר, בישיבת 'שארית יוסף' בבאר יעקב הצטיירה לי הישיבה במוחש 'כתיבת-נח'.

היא הייתה ממוקמת בלב פרדסים לצד שיחים קוצניים; משפחת הרב ניסים טולדנו - ראש הישיבה-הייתה גרה בישיבה, מנותקת משאון עיר ובני משפחה שהתגוררו באזורים אחרים בארץ.

כך גידלה משפחת טולדנו מאות רבות של בני ישיבות שגדלו בתורה בעוז בישיבה הקדושה.

"ישיבת 'שארית יוסף',
בה למדתי בצעירותי,
הצטיירה בעיניי במוחש
כ'כתיבת-נח'"

אבל המסר הגדול שלמדתי מדברי הגמרא הפותחת את מאמרנו הוא ש'כתיבת נח' לא מצילה ומגנה רק על מי שנמצא בה. מי שזכה להיות בה. אלא גם על מי שרק "ראשו הכניס" או "נצטון בצידו". כל אלו - גם אם לא נמצאים בכל רמ"ח ושס"ה בפנים - הם שואפים משם ריח חריף של קדושה.

יש אב משפחה שזכה ותורתו אומנותו, אך יש גם שלא. אך תמיד חשוב להיות 'מחובר' לישיבה קדושה. להיות מחובר לקהילה תורנית קדושה. כך שואפים מלא-הריאות כוח לחיות חיים רוחניים טובים. כשמרגישים שייכות - זה מעניק למשפחה חיות רוחנית.

הכרתי משפחה יקרה שהתגוררה בגייטסדה - עיר התורה האנגלית. האב היה יהלומן במקצועו. אבל המשפחה הזו זכתה שכל בניה וחתניה תלמידי חכמים יקרים-מפז. ולמה? כי היו גרים ליד הישיבה וחייהם נסבו סביבה. בשבתות היו מארחים בחורים מהישיבה, כדי שייטעמו קורטוב של טעם ביתי, וכך זכו לטעום טעם של לומדי תורה ביגיעה ובאהבה.

הדבר הזה העניק להם קשר אמיץ ושייכות עם לימוד התורה והערכה ללומדיה, ואת הדבר הזה הילדים חזו במו-עיניהם ושאפו לכך. בית יהודי חשוב שיהיה מחובר - בכל דרך שתהיה - ל'כתיבת-נח'. אם לא ממש בפנים, לפחות שיריחו ניחוח, כזה שייתן להם ממד של חיים מרוממים.

והתמדתך", אמר לו הרב "עתיד אתה להיות גדול בישראל, ומה לך ולמצחקים עליך מחמת קנאה, הלא בסופו של דבר "צוחק מי שצוחק אחרון..."

העידוד החם ששמע מפי הרב פולונסקי, הפיח בו רוח חיים, ובזכותו הוא שב לתלמודו ולכתיבתו, כאשר היתה באמנה אתו. ואכן התקיימו דברי הרב פולונסקי, וצחק מי שצחק אחרון... זו הסיבה שבשורת "יביע אומר" מרן מכתיר את הרב פולונסקי בתואר "אלוף נעורי".

סיים מרן את סיפורו, ואמר לסובבים אותו "ראו כמה גדול כח העידוד, שאילולא עודדני באותה שעה, ספק אם הייתי ממשיך בדרכה של תורה..." והוסיף: "מאותה שעה, קבלתי על עצמי לעודד כל צורב בהסכמות ומכתבי ברכה".

בנאום שמסר במעמד "ועתה כתבו לכם" (תשרי תשס"ח) רמז על סיפור זה, וכך סיפר: "כשהייתי תלמיד קטן, הייתי משתדל לכתוב. כמובן לא הייתי כותב דברים העומדים ברומו של עולם, אבל הייתי כותב, ולבי היה נוטה תמיד להלכה, כי 'מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה' (ברכות ח' ע"א), ולכן הייתי כותב הרבה הלכה, והיו כאלה שמצחקים עלי, מה יושיענו זה? אבל סופם, שהם לא חיברו שום ספר, ואילו אני ב"ה חיברתי כבר ארבעים ספרים..."

דרך אגב, ממעשה זה ניתן ללמוד לקח חשוב ביותר: רבים הצעירים אשר חושבים שדרכם של גדולי הדורות בצעירותם הייתה סוגה בשושנים, ללא קשיים ומשברים. אך המתוודע לדברי ימיהם, מוצא שכל גדול בישראל עבר מהמורות בדרכו להגיע לגדולות.

וכבר קבעו חכמינו "אין אדם עומד על דברי תורה, אלא אם כן נכשל בהן" (גיטין מ"ג ע"א). ודווקא מרן, עבר בימי שחרותו כמה משברים קשים שאיימו לנתקו מהתורה, כמו בסיפור הנזכר, וכן בשעה שנלקח לעבוד כזבן במכולת, וכן כאשר הכוהו על זה שחלק על הבן איש חי ועוד. (על-פי הספר המופלא "החזון והמהפכה").

לתשומת-ליבכם!

מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן

לקבל את הגיליון למייל ללא

תמורה בשליחת דוא"ל לכתובת:

abyisrael@gmail.com

'זה הקטן...'

הצצה לימי טל-ילדותו של מרן

ה'ביע אומר' - הגאון האדיר

רבי עובדיה יוסף זיע"א

לכל מבקש, היה מרן זיע"א - שהשבוע יחול יום הסתלקותו ה-13 - טורח וכותב הסכמה מעוטרת בשבחים רבים במליצות וחרוזים, כאשר הוא אינו חוסך בשבח המחבר ומתארו כגדול בתורה. להנהגתו בכתובת הסכמות, היו שרשים עמוקים שמקורם בחוייה אישית צורבת שעברה עליו כנער צעיר.

בשעת רצון, סיפר כי בלומדו בקטנותו בישיבת "פורת יוסף", לא היו רגילים הבחורים ללמד ידם בכתובה. הוא היה כמעט היחיד שהיה כותב. בכוחות עצמו אחז בקסת סופרים, והעלה בירורים בהלכה.

כאשר הצליח לצבור מעט כספי חסכונות, הדפיס בשנת תרח"צ את חיבורו הראשון - קונטרס קטן בשם "יביע אומר" על סוגיות במסכת הוריות (לימים נדפס שוב בסוף שו"ת יחזקאל דעת חלק ו'). החיבור כלל בעיקר הערות בענייני סדר הדורות של חכמי הגמרא, תוך הבאת ראיות לתקופתו של כל תנא ותנא ממקורות שונים ומגוונים. נושא מחקרי יותר ופחות הלכתי, בו יכול היה כנער צעיר בגיל שמונה עשרה להרשות לעצמו להתבטא בלי לעורר את חמתם של מחפשי המומים. הוא הדפיס ממנו מאה עותקים, וחילקו בירושלים לתלמידי חכמים. מי ששילם כמה גרושים - שילם. מי שלא - קיבל את הקונטרס בחנם. אולם כמו בכל מקום, גם בישיבה היו בחורים ליצנים, ש'עשו מזה צחוק', והיו לועגים לו על כך שהוא כותב יותר מדאי, ומנסה להיות כאחד המחברים...

פעם ביושבם יחד בשיעור, נזרקה איזו קושיא מפי אחד מבני החבורה. משלא מצאו מנוח, קם אחד התלמידים, וקרא תוך כדי קריצה לעגנית לעבר מרן: "הנה בעל הקונטרס הלזה עמנו, הלא גאון ומחבר גדול הוא, בטח הוא ישיבנו..."

שחוק קל עלה על שפתות הנוכחים, ודברי הגיחוך גרמו לעלם הרך בוש גדולה, עד כדי שנפל למשבר עמוק, והחליט בצער לעזוב את היכל הישיבה. וכך במחי ליצנות אחת, כמעט ואיבד עולם התורה את מנהיגו הגדול!

אלא שאז שלח ה' מלאך גואל ומושיע בדמות הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל (הידוע בכינוי 'הרב מטפליק') שכיהן כרבה של שכונת בית ישראל. הוא פגש בבחור שתמיד היתה נהרה שפוכה על פניו, והבחין מיד כי פניו אינם כתמול שלשום. "למה חרה לך ולמה נפלו פניך" בירר בעדינות. כששמע את אשר ארע עמו, הניח ידו על כתפו, ועודדו במלים חמות. "לפי כישוריך

מלווה הלכה

אקטואליה מזווית יהודית

מעבר לגאונותו הצרופה, ידענותו המופלגת וכמובן עמלו הכביר בתורה-מרן זיע"א ידע 'לרדת לעם', להכיר את שפת קהל מאזיניו ו'להפשיט' את דבריו. למרות שלבטח היה רוצה 'להמטיר' על הציבור מנהר ידיעותיו, שהרי כל רז לא היה אניס ליה, ידע הוא לרדת מדרגתו כמה רמות כדי לדבר בשפה 'עממית' ולספר גם משלים נאים ופשוטים. גם את התוכן ההלכתי שכן הביא-הביא עם מספר מקורות צנוע, הרבה פחות ממה שתמצאו ב'ביע אומר' עתיר המקורות התורניים.

אם נחدد זאת: למרן רבי עובדיה יוסף זיע"א היה גם את שו"ת 'ביע אומר' ואת ספרי 'מאור ישראל' על הש"ס, בהם הקיף את התורה בידיעה ועיון; אך היה גם את ספר 'ענף עץ אבות' על פרקי אבות בו הביא וורטים קצרים ומשלים וסיפורים מלאי חן מרועי הדורות זיע"א.

ואין זה דבר של מה-בכך. סביר להניח שזה עלה לו לעיתים בקושי רב. היכולת של אביר הרועים להיות גם במצב של 'בשמיים ממעל' ובעת הצורך גם לרדת ממרומי השגותיו, בבחינת 'ועל הארץ מתחת' - זוהי בהחלט יכולת מופלאה. בבחינת 'ירד משה מן ההר-אל העם'.

גאון ההליכות

נקודה למחשבה בעקבות נוהג מפעים של מרן

הגר"ע יוסף זיע"א

//

אם אדם עולה ומטפס על ההרים - כמו שכתוב 'מדלג על

ההרים מקפץ על הגבעות' - ויש לו מסמרים בנעליו וע"י שהם נפגשים בסלעים יכול לצאת אש-כמו שאמר הכתוב 'ויצא כברק חיצו' - האם מותר לו לעשות כן בשבת?."

זו השאלה שהציג מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זיע"א בשיעורו הקבוע במוצ"ש בביה"כ לעולי משהד הסמוך ל'בית הכנסת הגדול' בלב ב"ב (שיעור שבועי במוצ"ש שהתקיים עוד לפני ימי ה'יזדים' והלוויין) לפני למעלה מיובל שנים.

מעבר לשאלה ההלכתית, מרן זיע"א, בהכירו את קהל השומעים, ידע 'לתבל' את השאלות ההלכתיות היבשות מפסוקים שמוסיפים חן לשאלה.

אפשר לציין שאחת הנקודות הבולטות שאפיינו את הליכותיו בקודש של מרן זיע"א-שהשבוע יחול יום התסלקותו ה-13-זוהי דווקא צורת ההגשה שלו לעם.

ש להרבה יהודים חשק, תשוקה עזה אפילו 'להמטיר'

מפרשים, בעיקר 'אחרונים' על הדור הצעיר העולה ל'ישיבה קטנה'. אולם לעיתים רבות, וכהוראת גדולי ישראל, הם לא תמיד מבינים לעומק את ההגדרות הלמדניות העמוקות מבית-מדרשם של אדירי התורה ראשי הישיבות לדורותיהם, ועומס המפרשים עלול רק לגרום להם 'חלישות-הדעת'.

היכולת לשמור על איפוק, ולמרות התשוקה העצומה, למסור רק חלק ממה שיש באוצר הטוב למסור - היא גם גאונות מופלאה.

גאונות ההליכות שמה.

הינדיק

משפט שבועי לשדרוג התקשורת הבינאישית מתוך הספר
החדש "הינדיק"

"הנה עוד נפילה לשיגעון: אם תגובת השני במהלך הוויכוח הופכת לפתע אלימה במיוחד - אות הוא כי איננה 'עניינית'; היא 'יושבת' על אירוע מטריד אחר שהתפרץ לו במקום הלא-נכון..."

